‘समय सुनामी’ निबन्ध सङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह, दोस्रो
वर्षको दसौँपत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

उषा खतिवडा
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७२

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

‘समय सुनामी’ निबन्ध सङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र स्नातकोत्तर तह, नेपाली दोस्रो वर्षकी छात्रा उषा खतिवडाद्वारा मेरो निर्देशनमा तयार गरिएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यदेखि म सन्तुष्ट छु । अन्त्यमा म यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०७२/१२/२६

(उपप्रा. डा. दुर्गाबहादुर घर्ती)
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागकी छात्रा उषा खतिवडाले स्नाकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको ऐच्छिक दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको **'समय सुनामी' निबन्ध सङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन समिति

....	....	....
प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम	**उपप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्ती**	**उपप्रा. ढाकाप्रसाद घिमिरे**
(विभागीय प्रमुख)	**(शोधनिर्देशक)**	**(बाह्य परीक्षक)**

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु उपप्रा. डा. दुर्गाबहादुर घर्तीको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आइपरेका विविध समस्याहरूसँग जुध्ने प्रेरणा थप्दै मलाई निरन्तर अघि बढ्न प्रेरित गर्नु भएकोमा म उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । मेरो शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी अनुसन्धान गर्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका प्रमुख प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा विशेष सल्लाह सुझाव दिनुहुने आदरणीय गुरुहरू प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, प्रा.डा. व्रतराज आचार्य तथा प्रा.डा. मोतीलाल पराजुलीप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शोधपत्र तयारीकै क्रममा प्रमुख सन्दर्भ सामग्रीहरू उपलब्ध गराइदिनु हुने प्रा.डा. गोविन्दराज भट्टराई र साहित्यसेवी श्री हरि गौतमप्रति औधी ऋणी छु । यस कार्यमा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यसै गरी शोधपत्रको टङ्कनमा सहयोग पुऱ्याउने भाइ दीपक काफ्लेप्रति म कृतज्ञ छु । अन्त्यमा म यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरसमक्ष पेस गर्दछु ।

मितिः २०७२/१२/२६

शैक्षिक सत्रः २०६५/६६

....

उषा खतिवडा

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

विषय – सूची

पेज नं

स्वीकृतिपत्र

मन्तव्य

कृतज्ञताज्ञापन

परिच्छेद एक : शोध परिचय **१-६**

१.१ विषय परिचय १

१.२ समस्याकथन १

१.३ पूर्वकार्यको समिक्षा १

१.४ शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व ४

१.५ शोधकार्यको सीमाङ्कन ५

१.६ शोधविधि ५

१.६.१ सामग्रीको सङ्कलनविधि ५

१.६.२ विश्लेषण विधि ५

१.७ शोधपत्रको रूपरेखा ५

परिच्छेद दुई : निबन्धको सैद्धान्तिक स्वरूप र नेपाली निबन्धको विकास **७-२९**

२.१ विषय प्रवेश ७

२.२ निबन्धको विधागत परिचय ७

२.२.१ निबन्ध सम्बन्धी पूर्वीय मान्यता ७

२.२.२ पाश्चात्य दृष्टिकोण ८

२.२.३ निबन्धको परिभाषा ९

२.२.४ निबन्धको तत्त्वहरू १२

२.२.५ निबन्धको वर्गीकरण १६

२.३ नेपाली निबन्धको विकासक्रम २२

२.३.१ प्राथमिक काल (१८३१ - १९५७) २२

२.३.२ माध्यमिक काल (१९५८ - १९९१) २३

२.३.३ आधुनिक काल (१९९२ देखि हालसम्म) २५

२.४ निष्कर्ष २८

परिच्छेद तीन : कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धयात्रा र प्रवृत्ति ३०-५३

३.१ विषय प्रवेश ३०

३.२ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको जीवनी ३०

३.२.१ जन्म र जन्मस्थान ३०

३.२.२ पारिवारिक जीवन ३०

३.२.३ शिक्षादीक्षा ३१

३.२.४ साहित्यसिर्जनामा प्रेरणा ३२

३.२.५ आजीविका ३२

३.२.६ साहित्य सिर्जना र प्रकाशन ३२

३.२.७ निधन ३३

३.३ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको व्यक्तित्व ३४

३.३.१ साहित्यिक व्यक्तित्व ३४

३.३.२ साहित्येतर व्यक्तित्व ३८

३.४ भ्रमण ४२

३.५ सम्मान तथा पुरस्कार ४२

३.६ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धयात्रा र प्रवृत्ति ४५

३.६.१ पहिलो चरण वि.सं २००४-२०२९ ४६

३.६.२ दोस्रो चरण वि.सं २०३०-२०४७ ४८

३.६.३ तेस्रो चरण वि.सं २०४८-२०६७ ५०

३.७ निष्कर्ष ५२

परिच्छेद चार : विधातात्त्विक आधारमा "समय सुनामी" निबन्ध सङ्ग्रहका निबन्धहरू ५४-११५

४.१ विषय प्रेवश ५४

४.२ "भूमिगत" निबन्ध ५४

४.२.१ विषयवस्तु ५४

४.२.२ भाषाशैली ५६

४.२.३ उद्देश्य ५९

४.३ "आतङ्कको आकाशमा छाएको सङ्कट" निबन्ध ६१

४.३.१ विषयवस्तु ६१

४.३.२ भाषाशैली ६३

४.३.३ उद्देश्य ६५

४.४ "हत्याको सन्दर्भ : आस्थाको हवन" निबन्ध ६६

४.४.१ विषयवस्तु ६७

४.४.२ भाषाशैली ६९

४.४.३ उद्देश्य ७१

४.५ "बोधिवृक्षाको बगैंचा : बारुदको गन्ध" निबन्ध ७२

४.५.१ विषयवस्तु ७३

४.५.२ भाषाशैली ७५

४.५.३ उद्देश्य ७७

४.६ "अनुकूलताको खोजीमा" निबन्ध ७८

४.६.१ विषयवस्तु ७८

४.६.२ भाषाशैली ८०

४.६.३ उद्देश्य ८२

४.७ "मान्छे हराएको मान्छे, देश र कृष्णभीरहरू" निवन्ध ८३

४.७.१ विषयवस्तु ८४

४.७.२ भाषाशैली ८५

४.७.३ उद्देश्य ८८

४.८ "आतङ्कको पहाड र ङवाङ् जस्तै आरोहीको खोज" निबन्ध ८९

४.८.१ विषयवस्तु ८९

४.८.२ भाषाशैली ९१

४.८.३ उद्देश्य ९३

४.९ "मान्छे जङ्गबहादुर भएछन्" निबन्ध ९४

४.९.१ विषयवस्तु ९४

४.९.२ भाषाशैली ९७

४.९.३ उद्देश्य ९८

४.१० "घोषण, घाट र स्वास्थ्यलाभको कामना" निबन्ध ९९

४.१०.१ विषयवस्तु १००

४.१०.२ भाषाशैली १०१

४.१०.३ उद्देश्य १०३

४.११ "आस्थाका साँधहरू" निबन्ध १०४

४.११.१ विषयवस्तु १०४

४.११.२ भाषाशैली १०७

४.११.३ उद्देश्य १०९

४.१२ "एउटा पोर्ट्रेट उसको पनि" निबन्ध ११०

४.१२.१ विषयवस्तु ११०

४.१२.२ भाषाशैली ११२

४.१२.३ उद्देश्य ११४

४.१३ निष्कर्ष ११५

परिच्छेद पाँच : प्रवृत्तिका आधारमा समय सुनामी निबन्ध सङ्ग्रहरू ११६-१२९

५.१ विषय प्रवेश ११६

५.२ प्रगतिवादी चिन्तन ११६

५.३ मानवतावादी भावना ११७

५.४ सामाजिक यथार्थवाद ११९

५.५ अस्तित्वादी चिन्तन १२२

५.६ राष्ट्रयवादी चिन्तन १२३

५.७ दार्शनिकता १२४

५.८ व्यङ्ग्यात्मकता १२५

५.९ निजात्मकता १२६

५.१० बौद्धिकता १२७

५.११ संरचनागत विशिष्टता १२८

५.१२ निष्कर्ष १२९

परिच्छेद छ : निष्कर्ष १३०-१३५

सन्दर्भ सामग्रीसूची १३६-१४०

।